

การใช้แบบจำลอง KAP กับการศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติการป้องกัน การติดเชื้อ เอช ไอ วี / เอ็ดส์ ของคนประจำเรือไทย*

The KAP Model and A Study of Behavior and Attitude on Prevention HIV/AIDS Infection in Thai Seafarers

ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์**

บทคัดย่อ

ตลอดหลายปีที่ผ่านมา การค้าระหว่างประเทศเติบโตขึ้นอย่างมากโดยส่วนใหญ่หรือร้อยละ 95 ใช้การขนส่งทางทะเลเป็นหลัก ซึ่งต้องใช้คนประจำเรือที่มีความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความอดทนและมีประสบการณ์สูง ซึ่งปัจจุบันนี้ ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนคนประจำเรืออย่างรุนแรง แต่มีปัญหานี้ที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคนประจำเรือไทยคือสถานการณ์การติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือไทยซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น วัตถุประสงค์ของการศึกษารั้งนี้คือการตรวจสอบว่าแบบจำลอง KAP มีความเหมาะสมกับรูปแบบพฤติกรรมการทำงานและการดำเนินชีวิตบนเรือสินค้าของคนประจำเรือหรือไม่ และระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและแรงจูงใจของคนประจำเรือในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในคนประจำเรือ รวมทั้งเพื่อศึกษากำหนดแนวทางการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษารั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิโดยสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลปฐมภูมิ โดยแจกแบบสอบถามกับคนประจำเรือไทย 500 คนได้รับตอบกลับมา 350 คนคิดเป็นอัตราการตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 70 ผลการศึกษพบว่าตัวแปรในแบบจำลอง KAP มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญและแบบจำลองนี้สามารถนำมา

* ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่มอบทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิของ สกอ. ที่ให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าซึ่ง ขอขอบคุณคณะบดีคณะ โลกีสติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่สนับสนุนเรื่องสถานที่วิจัยและทีมงานของศูนย์วิจัย โลกีสติศาสตร์และการจัดการทุกท่าน

** DBA in Business Administration, University of South Australia (2004) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะ โลกีสติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ประยุกต์ใช้กับกลุ่มคนประจำเรือไทยได้ โดยผลการศึกษาระท้อนให้เห็นว่าคนประจำเรือไทยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติและการปฏิบัติตัวเมื่อต้องระวังและป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS โดยการศึกษาครั้งนี้ได้สรุปแนวทางและแผนปฏิบัติการเพื่อกระตุ้น ส่งเสริมหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนประจำเรือในลักษณะควบคุมตนเอง (Self-Controlling)

คำสำคัญ : คนประจำเรือ, การติดเชื้อเอชไอวี, แบบจำลอง KAP, พฤติกรรม, ประเทศไทย

Abstract

Recent years ago, international trade has rapidly been growing and expanding. More than 95 percent by cargo weight is carried by sea-going. Seamen play a significant role to support to maritime transport. This career needs professionally specific skills with patient and many experiences. Thailand labor market has been seriously confronting with seaman shortage. The evident shows that many Thai seamen are infected to HIV/AIDS and transmitted the infection to their wives. The objective of this study is to examine how the KAP model fits to pattern of working of Thai seamen. It identifies factors influence to modify and change the seamen's behaviors to prevent them from HIV infection. Further, the paper defines an approach to prevent HIV infection focusing on encouraging, support and change seaman's behavior.

To achieve the objective, the paper synthesizes secondary related to seaman's behavior and HIV/AIDS. It also collects primary data through questionnaire and interview methods. The questionnaire was distributed to 500 seamen and 350 questionnaires were returned with rate of return was 70 percent. The result found that variables in KAP model had statistically relationships. It also suggests that the model fit with Thai seamen's behavioral study. It reveals that seamen lack knowledge and understanding related to HIV/AIDS. As the result, it influences to their attitude and behavior for preventing HIV infection. It also recommends an approach and action plan to encourage, support for modifying or changing seamen's behavior in pattern of self-controlling.

Keywords : Seaman, HIV, KAP, Behavior, Thailand

บทนำ

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาการค้าระหว่างประเทศของไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 95 ใช้การขนส่งสินค้าทางทะเลเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจพาณิชย์นาวีได้เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ หนึ่งในองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการขนส่งทางทะเลคือการใช้คนประจำเรือที่มีความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความอดทนและมีประสบการณ์สูง

ทั้งนี้ผลการศึกษา พบว่าคนประจำเรือเหล่านี้มีวงชีวิตในการปฏิบัติงานบนเรือสินค้าระหว่าง 5-7 ปีเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับการอยู่ไกลบ้าน ไม่อดทนต่อภาวะคลื่นลมทะเล เป็นต้น ดังนั้นจะพบได้ว่าการพัฒนาคนประจำเรือไทยมีต้นทุนค่อนข้างสูงระยะเวลาการปฏิบัติงานของคนเหล่านี้ไม่นานเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดการไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมนี้

ในปัจจุบันมีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการเติบโตของอาชีพคนประจำเรือไทยคือสถานการณ์การติดเชื้อและการแพร่กระจายของเชื้อ HIV/AIDS ที่เกิดกับคนประจำเรือซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (United Nations Development Programme, 2006) เนื่องจากการปฏิบัติงานที่ต้องเดินทางไปรอบโลกทำให้คนประจำเรือกลายเป็นพาหะนำโรคชนิดที่เคลื่อนที่ไปในทุกเมืองหรือประเทศที่เรือไปถึงเมื่อเรือถึงยังเมืองท่า การขึ้นบกไปที่หัวผับบาร์กลายเป็นจุดเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV ซึ่งสามารถแพร่กระจายไปสู่เพื่อนร่วมงาน ครอบครัวหรือคนใกล้ชิดได้

ตัวเลขคนประจำเรือที่ติดเชื้อ HIV/AIDS ทั่วโลกมีประมาณ 9 แสนคนในปี 2545 และเพิ่มเป็น 1.8 ล้านคนในปี 2547 จนถึง 2550 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ (United Nations Development Programme, 2006) นอกจากนี้ข้อมูลสำนักกระบาดวิทยากรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข มีรายงานสถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์และผู้ติดเชื้อที่มีอาการในประเทศไทยล่าสุด (30 พฤศจิกายน 2556) สำนักกระบาดวิทยารายงานว่ามีจำนวนผู้ป่วยเอดส์ เสียชีวิตแล้วทั้งสิ้น จำนวน 307,114 ราย แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ปัญหาโรคเอดส์หมดไปจากประเทศไทยโดยเร็ว แต่จนถึงขณะนี้ ปรากฏว่าปัญหาโรคเอดส์ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ที่คร่าชีวิตคนไทยไปเป็นจำนวนมาก โดยจำนวนนี้มีสัดส่วนของคนประจำเรือไทยประมาณ 15,000 คน (United Nations Development Programme, 2006)

ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้คือเพื่อศึกษารูปแบบของพฤติกรรมในการปฏิบัติงานและการใช้ชีวิตของคนประจำเรือไทย โดยได้ประยุกต์ใช้แบบจำลอง

Knowledge-Attitude-Practice; KAP เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของคนประจำเรือ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเอาโปรแกรมการป้องกันการติดเชื้อ HIV มาประยุกต์ใช้กับคนประจำเรือ โดยผลการศึกษาที่ได้รับครั้งนี้จะนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางและกลยุทธ์ในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในคนประจำเรือไทยโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

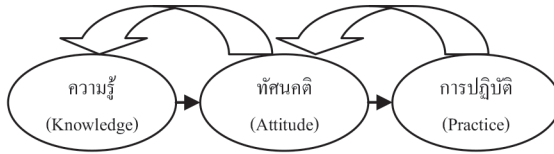
บททวนวรรณกรรม

แม้ว่าจะมีการนำเอาหลายแบบจำลองมาประยุกต์ใช้กับมนุษย์ในสาขาอาชีพต่างๆ (Fisher, J.D., Kimble, D.L., Misovich, S.J. and Weinstein, B., 1998, Singh, I.N. and Malaviya, A.N., 1994) แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีการนำมาประยุกต์ใช้กับคนประจำเรือ โดยเฉพาะคนประจำเรือไทย ดังนั้นการประยุกต์ใช้แบบจำลองต่างๆจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการหาแนวทางป้องกันกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำเนินการปรับแก้ไขพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่ต้นเหตุ ผลการศึกษา (Cornejo, M., Jerez, R. and Casanova, D. 1989) สรุปได้ว่าคนประจำเรือไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอเกี่ยวกับ HIV/AIDS ทั้งในระดับนายประจำเรือและระดับลูกเรือ โดยเฉพาะในระดับนายประจำเรือ ซึ่งจะมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าโดยส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี แต่ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรู้และส่วนใหญ่ที่ไม่มีความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับ HIV/AIDS

นอกจากนี้การทบทวนวรรณกรรม (Cornejo, M., Jerez, R. and Casanova, D. 1989, United Nations Development Programme, 2006) ระบุว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV/AIDS เนื่องจากคนเหล่านี้ขาดการเข้าถึงข้อมูลและขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS อันเกิดจากหลายองค์ประกอบ อาทิ นายจ้างหรือบริษัทสายการเดินเรือ ตัวคนประจำเรือเองและนายประจำเรืออาวุโส เป็นต้น ทั้งนี้ Kelly, J.A. and Amirkhanian, Y.A. (2003) ได้เสนอแบบจำลอง KAP (Knowledge-Attitude-Practice) ซึ่งใช้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของพฤติกรรมของมนุษย์และใช้ในการกำหนดโปรแกรมปรับเปลี่ยนหรือตัดแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

ขณะที่ Cornejo, M., Jerez, R. and Casanova, D. (1989) ได้เคยมีการประยุกต์ใช้แบบจำลอง KAP ในด้านพฤติกรรมศาสตร์อย่างกว้างขวางโดยระบุว่าความเข้าใจหลักพฤติกรรมภายใต้แบบจำลองนี้จะช่วยให้การกำหนดแนวทางและมาตรการใน

การกระตุ้นและการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงที่มีต่อการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มคนประจำเรือกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยแบบจำลอง KAP จะประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ (K) ทักษะคิดที่เป็นบวก/ลบต่อ HIV/AIDS (A) และการปฏิบัติตัว (P) เพื่อระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในแบบจำลอง KAP

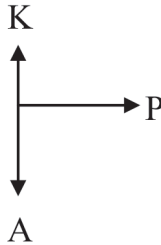
รูปที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในแบบจำลอง KAP โดยกล่าวคือความรู้ (K) ส่งผลให้เกิดทัศนคติ (A) ซึ่งส่งผลให้เกิดการปฏิบัติ (P) โดยมีทัศนคติเป็นตัวกลางระหว่างความรู้กับการปฏิบัติ คือ ทัศนคติจะเกิดจากความรู้ที่มีอยู่และการปฏิบัติจะแสดงออกไปตามทัศนคตินั้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กันหลายแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเชื่อได้ว่า ทัศนคติที่ดีจะทำให้มีคนประจำเรือมีพฤติกรรมในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ซึ่งต้องสืบเนื่องมาจากคนประจำเรือนั้นมีความรู้และทัศนคติที่ดีที่จะช่วยนำเอาความรู้เกี่ยวกับการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV ไปใช้ หรือกล่าวได้ว่าความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม มีผลต่อเนื่องกัน เช่นทัศนคติมีผลต่อพฤติกรรมและพฤติกรรมมีผลมาจากทัศนคติ ซึ่งทั้งหมดจะมีพื้นฐานมาจากความรู้

การทบทวนวรรณกรรม (Benora, S.K., Khelendra, R.K., Choudhury, B.N., et al. 1992, Kuruvila, M. Venugopalan, P.P., Sridhar, K.S. and Kumar, S. 1997, Lagarde, E., Pison, G. and Enel, C., 1996) เกี่ยวกับแบบจำลองของ KAP เข้ามาใช้ร่วมกับแบบจำลองอื่นๆ ด้วย โดย Singh (Singh, I.N. and Malaviya, A.N., 1994) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนไว้ 4 รูปแบบ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการกำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังนี้คือ

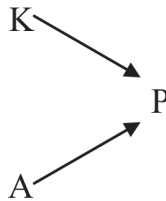
รูปที่ 2 โมเดล KAP รูปแบบที่ 1

รูปที่ 2 แสดงโมเดล KAP รูปแบบที่ 1 อธิบายว่าความรู้ (K) ส่งผลให้เกิดทัศนคติ (A) ซึ่งส่งผลให้เกิดการปฏิบัติ (P) โดยมีทัศนคติเป็นตัวกลางระหว่างความรู้กับการปฏิบัติ คือ ทัศนคติจะเกิดจากความรู้ที่มีอยู่และการปฏิบัติจะแสดงออกไปตามทัศนคตินั้น

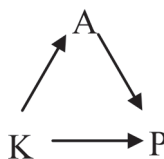
รูปที่ 3 โมเดล KAP รูปแบบที่ 2

รูปที่ 3 แสดงโมเดล KAP รูปแบบที่ 2 อธิบายว่า ความรู้ (K) และทัศนคติ (A) มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและทำให้เกิดการปฏิบัติ (P) ตามมา

รูปที่ 4 โมเดล KAP รูปแบบที่ 3

รูปที่ 4 แสดงโมเดล KAP รูปแบบที่ 3 อธิบายว่า ความรู้ (K) และทัศนคติ (A) ต่างก็ทำให้เกิดการปฏิบัติ (P) โดยที่ความรู้และทัศนคติไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กัน

รูปที่ 5 โมเดล KAP รูปแบบที่ 4

รูปที่ 5 แสดงโมเดล KAP รูปแบบที่ 4 อธิบายว่า ความรู้ (K) มีผลต่อการปฏิบัติ (P) ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีทัศนคติ (A) เป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามความรู้ นั่นหรือความรู้มีผลต่อทัศนคติก่อน แล้วการปฏิบัติที่เกิดขึ้นเป็นไปตามทัศนคตินั้น

สรุปได้ว่า ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กันหลายแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม เชื่อว่า ทัศนคติที่ดีจะทำให้มีพฤติกรรมที่ดีซึ่งจะส่งผลให้บุคคลที่ได้รับบริการมีความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีด้วยเช่นกัน หรือสรุปได้ว่า ความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม มีผลต่อเนื้องกัน เช่น ทัศนคติมีผลต่อพฤติกรรมและพฤติกรรมมีผลมาจากทัศนคติ ซึ่งทั้งหมดจะมีพื้นฐานมาจากความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมหรือหน้าที่ความรับผิดชอบ

ผลลัพธ์จากแบบจำลอง KAP สามารถนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มคนประจำเรือนั้น แบบจำลอง KAP (Comejo, M., Jerez, R. and Casanova, D. 1989, Dehne, K.L. et al., 2004) แสดงให้เห็นว่าแทนที่จะเข้าไปห้ามปรามคนประจำเรือไม่ให้เที่ยวผู้หญิงหรือมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาของตนเอง ซึ่งกระทำได้ยากสำหรับผู้ที่ทำอาชีพนี้ แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปปรับแก้พฤติกรรมที่ต้นทางคือการให้หรือการจัดข้อมูล HIV/AIDS และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนประจำเรือไทยในการเข้าถึงข้อมูลหรือแหล่งข้อมูล HIV/AIDS รวมทั้งจัดให้มี กลไกในการเสริมพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลที่เหมาะสม เช่น การติดป้ายโปสเตอร์เกี่ยวกับ HIV/AIDS การจัดกิจกรรมหรือการแข่งขันในการป้องกันการติดเชื้อ HIV อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เป็นต้น ผลที่ตามมาคือ จะทำให้คนประจำเรือเกิดทัศนคติที่เป็นบวกต่อการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการป้องกันการติดเชื้อ HIV โดยเฉพาะถ้ามีกลไกในการเสริมแรงจูงใจที่ดีและเหมาะสม เช่น ได้รับการกระตุ้นจากครอบครัวหรือแกนนำบนเรือก็จะยิ่งทำให้คนประจำเรือระวังตนเองจากสถานการณ์เสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV หรือมีการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV เช่น การสวมถุงยางอนามัยหรือการไม่ดื่มแอลกอฮอล์ก่อนมีเพศสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม (Benora, S.K., Khelendra, R.K., Choudhury, B.N., et al. 1992, Comejo, M., Jerez, R. and Casanova, D. 1989, Kuruvila, M. Venugopalan, P.P., Sridhar, K.S. and Kumar, S. 1997, Lagarde, E., Pison, G. and Enel, C., 1996.) นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า คนประจำเรือที่มีความรู้ (K) และความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS จะมีทัศนคติ (A) และค่านิยมที่เป็นบวกต่อการระวังและการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติตัว (P) เพื่อระวังและการป้องกันการติด

เชื้อ HIV/AIDS ในทางตรงกันข้าม คนประจำเรือที่ไม่มีความรู้ (K) และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS จะมีทัศนคติ (A) และค่านิยมที่ไม่ดีหรือเป็นลบต่อการระวังและการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการปฏิบัติตัว (P) เพื่อระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS โดยผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาแนวทางหรือมาตรการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มคนเรือ โดยดำเนินการที่ต้นเหตุ มิใช่ปลายเหตุ หรือกล่าวได้ว่าแทนที่เราจะไปปรับแก้ไขที่พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตัวของคนเรือ เราควรจะต้องป้องกันโดยให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS แก่คนประจำเรือ ทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS ได้แม้ว่าเรือจะอยู่ที่ใดapun โลกใบนี้ ถ้าบุคคลเหล่านี้มีความรู้ความเข้าใจแล้ว ก็จะเกิดทัศนคติที่เป็นบวกในการระวังและป้องกันการติดเชื้อ HIV

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาซึ่งการศึกษารั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้แบบจำลอง KAP เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของคนประจำเรือไทยที่มีต่อการระวัง การป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อ HIV/AIDS รวมทั้งกำหนดแนวทางในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในคนประจำเรือ โดยพัฒนาขึ้นจากแบบจำลอง KAP โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดโดยพัฒนามาจากแบบจำลอง KAP (ตามรูปที่ 2-1) โดยพิจารณาว่าการที่คนประจำเรือไทยจะมีการปฏิบัติตัวในการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับว่าคนประจำเรือเหล่านั้นมีทัศนคติและเจตคติเกี่ยวกับการติดเชื้อ HIV และการป้องกันการเป็นโรคเอดส์อย่างไร

ทั้งนี้กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือคนประจำเรือไทยทั้งระดับลูกเรือและระดับนายประจำเรือ ในฝ่ายเดินเรือและฝ่ายช่างกลเรือจำนวน 170,997 คน (กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี 2550) ทั้งนี้เพื่อให้มีระดับความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่จัดเก็บได้ และภายใต้งบประมาณ นักวิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้คือคนประจำเรือไทยทั้งระดับลูกเรือและระดับนายประจำเรือ ทั้งสองฝ่ายโดยสุ่มตามสะดวกมาจากผู้เดินทางมาอบรมจำนวน 350 คน (9, 13) โดยใช้คนประจำเรือระดับนายประจำเรือจำนวน 190 คน และคนประจำเรือระดับลูกเรือจำนวน 160 คน แหล่งที่จะเก็บข้อมูลได้มาจากคนประจำเรือที่มาฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกพาณิชยนาวี ตามท่าเรือหรือบริษัทสายการเดินทางเรือเป็นต้น ขณะที่การศึกษารั้งนี้ได้กำหนดคำถามสำหรับการวิจัยคือ รูปแบบของพฤติกรรมกาปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตขณะอยู่บนเรือสินค้าของคนประจำเรือมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดสมมติฐาน โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ตัวแปรคือ ความรู้ความเข้าใจ (K) เกี่ยวกับ HIV/AIDS ทศนคติ (A) และการปฏิบัติตัว (P) ของคนประจำเรือในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ดังนี้คือ

รูปที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในแบบจำลอง KAP

H1 = ความรู้ความเข้าใจ (K) เกี่ยวกับ HIV/AIDS และทัศนคติ (A) เกี่ยวกับการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือไทยเป็นอิสระต่อกัน

H2 = ทัศนคติ (A) เกี่ยวกับการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือไทยเป็นอิสระต่อกัน

H3 = ความรู้ความเข้าใจ (K) เกี่ยวกับ HIV/AIDS และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือไทยเป็นอิสระต่อกัน

การศึกษาครั้งนี้จะทำการเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิโดยผู้วิจัยจะทำการทบทวนวรรณกรรมศึกษาและศึกษาข้อมูลจากการรวบรวมสถิติ ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยสืบค้นงานวิจัยต่างๆ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถามและคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์จากบุคคล หน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังทำการศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ผลการศึกษา โดยการสำรวจและแจกแบบสอบถามให้กับคนประจำเรือไทยกลุ่มเป้าหมายตามเรือสินค้าที่เข้าเทียบท่าหรือจอดผูกทุ่นอยู่กลางน้ำไม่ว่าจะเป็นที่ท่าเรือกรุงเทพ ท่าเรือแหลมฉบังหรือท่าเรือมาบตาพุด เป็นต้น เครื่องมือวิจัยเช่นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบในเรื่องของความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่า Cronbach Alpha ที่ 0.89 อีกทั้งการศึกษานี้ได้ผ่านการพิจารณาและได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมและการวิจัยในสัตว์และมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพาแล้ว

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะถูกนำมาตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ก่อนที่จะนำเข้าสู่กระบวนการประมวลผล โดยข้อมูลที่ได้รับการสำรวจโดย

แบบสอบถาม จะถูกนำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมประมวลผลด้วยวิธีทางสถิติ (SPSS for Window version 10.0.5) และมีการใช้การวิเคราะห์ทางสถิติต่างๆเช่น สถิติเชิงพรรณนา และการวัดสหสัมพันธ์โดยวิธีเพียร์สันไคร สแควร์ เป็นต้น

ผลการศึกษา

เพื่อให้การศึกษาค้างนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การศึกษาค้างนี้ได้แจกแบบสอบถามตามบริษัทสายการบินเรือ ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวีและตามท่าเรือต่างๆระหว่างเดือนกันยายน-ตุลาคม 2554 จำนวน 500 ชุดและได้รับการตอบกลับจำนวน 350 ชุดคิดเป็นอัตราการตอบกลับเท่ากับ 0.70 โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	ร้อยละ
อายุ	
น้อยกว่า 20 ปี	-
20-25 ปี	14
26-30 ปี	52
31-35 ปี	24
มากกว่า 35 ปี	10
รวม	100
สถานภาพ	
โสด	80
สมรส	20
รวม	100
ระดับการศึกษา	
ต่ำกว่าปริญญาตรี	11
ปริญญาตรี	83
สูงกว่าปริญญาตรี	6
รวม	100

ข้อมูลพื้นฐาน	ร้อยละ
รายได้	
น้อยกว่า 10,000 บาท	5
10,001 – 20,000 บาท	27
20,001 – 30,000 บาท	45
มากกว่า 30,000 บาท	23
รวม	100
ระยะเวลาปฏิบัติงาน	
น้อยกว่า 1 ปี	13
1-3 ปี	40
3-5 ปี	13
5-7 ปี	20
มากกว่า 7 ปี	13
รวม	100

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจ โดยพบว่าอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บแบบสอบถามส่วนใหญ่หรือร้อยละ 52 มีอายุอยู่ระหว่าง 25-30 ปี รองลงมาจะมีอายุอยู่ระหว่าง 30-35 ปี 20-25 ปี และ มากกว่า 35 ปี ในอัตราร้อยละ 24 ร้อยละ 14 และร้อยละ 10 ตามลำดับ ทั้งนี้จากผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่าช่วงอายุของคนประจำเรือไทยมีการกระจายตัว แต่คนประจำเรือส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนที่มียุ่ช่วงอายุ 25-35 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยทำงานเป็นส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณาถึงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา โดยผลการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่หรือร้อยละ 80 มีสถานภาพโสด อัตราร้อยละ 20 มีสถานภาพสมรสและเมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา การสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในอัตราร้อยละ 83 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรีในอัตราร้อยละ 11 และสูงกว่าปริญญาตรีในอัตราร้อยละ 6 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

สำหรับระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บแบบสอบถาม โดยการสำรวจพบว่ารายได้ของกลุ่มคนประจำเรือส่วนใหญ่หรืออัตราร้อยละ 45 อยู่ที่ 20,000-30,000 บาท รองลงมาอัตราร้อยละ 27 รายได้อยู่ที่ 10,000-20,000 บาท อัตราร้อยละ 23 รายได้อยู่ที่มากกว่า 30,000 บาท และอัตราร้อยละ 5 รายได้อยู่ที่ ต่ำกว่า 10,000 บาท ตามลำดับ จากผลการสำรวจพบว่าผู้ที่ประกอบอาชีพคนประจำเรือส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนค่อนข้างสูง

เมื่อพิจารณาระยะเวลาการปฏิบัติงานบนเรือของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสำรวจพบว่าระยะเวลาการทำงานบนเรือส่วนใหญ่หรืออัตราร้อยละ 40 มีระยะเวลาการทำงานบนเรือ 1-3 ปี รองลงมา้อัตราร้อยละ 20 มีระยะเวลาในการทำงานบนเรือ 5-7 ปี อัตราร้อยละ 13 มีระยะเวลาการทำงานบนเรือประมาณ มากกว่า 7 ปี 5-7 ปี และ น้อยกว่า 1 ปี การสำรวจพบว่า การปฏิบัติงานบนเรือของกลุ่มตัวอย่าง โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงระยะเวลา 1-3 ปี

ตารางที่ 2 ผลการสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS ของคนประจำเรือไทย (n = 350 ชุด)

ความรู้เบื้องต้นในการติดเชื้อ HIV/AIDS	ความรู้ (ร้อยละ)			
	ตอบ ถูกต้อง	ตอบไม่ ถูกต้อง	ไม่ทราบ คำตอบ	รวม
1. การใช้ถุงยางอนามัยสามารถป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีได้	89.00	11.00	-	100.00
2. การมีคู่นอนคนเดียวที่ไม่มีเชื้อเอชไอวีป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีได้	82.00	18.00	-	100.00
3. ยุงเป็นพาหะของเชื้อเอชไอวี	91.00	-	9.00	100.00
4. การกินอาหารร่วมกันติดเชื้อเอชไอวีได้	80.00	11.00	9.00	100.00
5. คนที่มีสุขภาพแข็งแรงดี อาจเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้	89.00	9.00	2.00	100.00
6. ท่านคิดว่ามียารักษาเชื้อเอชไอวี (ต้านไวรัส) ได้	31.00	31.00	38.00	100.00

ตารางที่ 2 แสดงผลการสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS พบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 77 สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง รองลงมาร้อยละ 13 ตอบไม่ถูกต้อง และร้อยละ 10 ไม่แน่ใจ จากผลการสำรวจนี้แสดงให้เห็นว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS ในระดับหนึ่ง ขณะที่กลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มหนึ่งไม่รู้หรือไม่เคยรู้เนื้อหาเกี่ยวกับ HIV/AIDS มาก่อน

ตารางที่ 3 การสำรวจทัศนคติการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 350 ชุด)

ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการติดเชื้อ HIV/AIDS	คำตอบ (ร้อยละ)			
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	รวม
1. ท่านคิดว่าการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่ไม่น่าพึงพอใจ	45.00	48.00	7.00	100.00
2. ถ้าเพื่อนคุณติดเชื้อ HIV ไม่ควรที่จะรักษา สัมพันธภาพกับเพื่อนคนนั้น	48.00	35.00	17.00	100.00
3. ท่านเคยมีเพศสัมพันธ์กับหญิงที่ไม่ใช่คู่นอน ประจำ (เช่น หญิงขายบริการ ผู้หญิงที่เพิ่งรู้จัก เป็นต้น)	66.00	31.00	3.00	100.00
4. ท่านใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ กับหญิงที่ไม่ใช่คู่นอนประจำ	14.00	77.00	9.00	100.00
5. ท่านเคยได้สอบถามคู่นอนเกี่ยวกับสถานการณ์ การติดเชื้อ HIV ในปัจจุบัน	40.00	37.00	23.00	100.00
6. ท่านเคยดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ก่อนมีเพศสัมพันธ์	60.00	31.00	9.00	100.00
7. ท่านเคยได้รับการตรวจรักษากามโรคหรือ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา (การตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อ HIV การตรวจเลือด โดยสมัครใจ)	40.00	43.00	17.00	100.00
8. ท่านเคยใช้เข็มฉีดยาเสพติดร่วมกับบุคคลอื่น	-	97.00	3.00	100.00

ตารางที่ 3 แสดงผลการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของกลุ่มคนประจำเรือ ผลสำรวจพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือ ร้อยละ 48 มีทัศนคติไม่ดีกับการสวมถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ขณะที่ร้อยละ 45 คิดว่าการสวมถุงยางอนามัยจะส่งผลกระทบต่อการใช้มีเพศสัมพันธ์ ขณะที่ส่วนใหญ่หรือ ร้อยละ 48 มีทัศนคติที่เป็นลบกับเพื่อนที่ติดเชื้อ และส่วนใหญ่หรือร้อยละ 66 เคยมี

เพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยา โดยคนกลุ่มนี้ระบุว่าไม่เคยใช้ถุงยางอนามัยกับผู้หญิงเหล่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองที่เสี่ยงและคนประจำเรือร้อยละ 40 ไม่เคยสอบถามคู่นอนว่ามีเชื้อ HIV หรือไม่ นอกจากนี้ยังพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีพฤติกรรมการคุมแอลกอฮอล์ก่อนมีเพศสัมพันธ์

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลอง KAP

ตัวแปร	จำนวนตัวอย่าง	Pearson Chi-Square	df	Asymp. Sig. (2-sided)
K * A	350	15.596 ^a	4	0.004
P * A	350	17.236 ^a	8	0.028
P * K	350	26.455 ^a	10	0.003

ตารางที่ 4 แสดงการทดสอบสมมุติฐานระหว่างตัวแปรต่างๆในแบบจำลอง IMB โดยผลการทดสอบพบว่าตัวแปร K และ A มีค่า Asymp. Sig. ของ Pearson Chi-Square เท่ากับ 0.004 โดยมีค่า Chi-Square เท่ากับ 15.596 ที่องศาอิสระ 4 ได้ค่า P (Chi-Square ₁₂ > 15.596 = 0.004) ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าปฏิเสธ H₀ และยอมรับ H₁ นั่นคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV และทัศนคติเกี่ยวกับการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือไม่เป็นอิสระต่อกันหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้พบว่าตัวแปร P และ A มีค่า Asymp. Sig. ของ Pearson Chi-Square เท่ากับ 0.028 โดยมีค่า Chi-Square เท่ากับ 17.236 ที่องศาอิสระ 8 ได้ค่า P (Chi-Square ₈ > 17.236 = 0.028) ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าปฏิเสธ H₀ และยอมรับ H₁ นั่นคือ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV และทัศนคติเกี่ยวกับการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือไทยไม่เป็นอิสระต่อกันหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่การทดสอบตัวแปร P และ K พบว่าค่า Asymp. Sig. ของ Pearson Chi-Square เท่ากับ 0.003 โดยมีค่า Chi-Square เท่ากับ 26.455 ที่องศาอิสระ 10 ได้ค่า P (Chi-Square ₁₂ > 26.455 = 0.003) ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าปฏิเสธ H₀ และยอมรับ H₁ นั่นคือ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS ของคนประจำเรือไทยไม่เป็นอิสระต่อกันหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 90 เป็นกลุ่มคนที่มีช่วงอายุ 25-35 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยทำงาน โดยส่วนใหญ่หรือร้อยละ 80 มีสถานภาพ โสดและร้อยละ 20 มีสถานภาพสมรส ทั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่หรือร้อยละ 83 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 45 มีรายได้ระหว่าง 20,000-30,000 บาท นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 86 มีระยะเวลาการทำงานบนเรือน้อยกว่า 7 ปี แม้ว่าอาชีพคนประจำเรือไทยจะมีความได้เปรียบกว่าพนักงานของบริษัทขนส่งแบบอื่นๆ ในแง่ของรายได้และโอกาสเดินทางไปต่างประเทศ แต่ก็พบว่าอาชีพคนประจำเรือก็มีข้อเสียเปรียบด้วยเช่นกัน อาทิ ต้องจากบ้านและครอบครัว การอดทนต่อคลื่นลมในทะเล ความมั่นคงในหน้าที่การทำงานที่ต้องทำงานเป็นสัญญาจ้าง เป็นต้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากการปฏิบัติงานบนเรือสินค้าเป็นระยะเวลายาวนานและมีปัจจัยแวดล้อมที่อาจจะเรื้อรังหรือกระตุ้นให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตตามปกติ เมื่อเรือเทียบท่า คนประจำเรือเหล่านี้จะมีการปลดปล่อยโดยขึ้นไปดื่มแอลกอฮอล์หรือเที่ยวผู้หญิงซึ่งมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV ได้

ผลการทดสอบสมมุติฐานภายใต้แบบจำลอง KAP พบว่าตัวแปรทั้งสามตัวไม่เป็นอิสระต่อกันหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้งสามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ โดยแบบจำลองดังกล่าวประกอบด้วย ความรู้ (K) ทักษะคิด (A) และการปฏิบัติตัว (P) เพื่อระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS โดยผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าคนประจำเรือไทยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทักษะคิดและการปฏิบัติตัวเมื่อต้องระวังและป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS จากการสอบถามความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ HIV/AIDS พบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่สามารถตอบได้อย่างถูกต้องแต่ก็มีคนประจำเรือจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้หรือไม่แน่ใจ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงระดับของความรู้ในเรื่อง HIV/AIDS ของคนประจำเรือที่มีอยู่อย่างจำกัดและไม่ถูกต้องเกี่ยวกับ HIV/AIDS

เมื่อพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับทักษะคิดของคนประจำเรือที่มีต่อการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือพบว่าแม้ว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่มีทักษะคิดที่ดีต่อการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีส่วนที่มีทักษะคิดที่ไม่ดีต่อการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อ รวมทั้งการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานที่ติดเชื้อ HIV/AIDS โดยคนประจำเรือบางส่วนคิดว่าการสัมผัสกับผู้ติดเชื้อ HIV หรือเป็น โรคเอดส์เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ รวมทั้งคิดว่าผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS ไม่สามารถ

ใช้ชีวิตเช่นคนปกติทั่วไป ซึ่งทัศนคติดังกล่าวเป็นความเข้าใจที่ผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อน จากความเป็นจริง

ขณะที่การปฏิบัติตัวของคนประจำเรือเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือนั้น พบว่าแม้ว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่จะมีการป้องกันตนเองโดยใช้ถุงยางอนามัยและไม่มีการสำส่อนทางเพศกับผู้ชายบริการทางเพศ แต่ก็มีคนประจำเรือบางส่วนที่ยังไม่นิยมใช้ถุงยางอนามัยและยังมีพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้ชีวิตบนเรือสินค้า เช่น ใช้เข็มฉีดยาร่วมกันกับผู้อื่น การเที่ยวผู้หญิง โดยดื่มแอลกอฮอล์ก่อนมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใส่ถุงยางอนามัย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่าคนประจำเรือที่มีความรู้ (K) และความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS จะมีทัศนคติ (A) และค่านิยมที่เป็นบวกต่อการระวังและการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติตัว (P) เพื่อระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ในทางตรงกันข้าม คนประจำเรือที่ไม่มีความรู้ (K) และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS จะมีทัศนคติ (A) และค่านิยมที่ไม่ดีหรือเป็นลบต่อการระวังและการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการปฏิบัติตัว (P) เพื่อระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ได้ตอบคำถามว่าทำไมพฤติกรรมการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตขณะอยู่บนเรือสินค้าของคนประจำเรือจึงมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV และความเสียหายเหล่านี้จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นถ้าคนประจำเรือยังขาดความรู้ความเข้าใจและการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS โดยผลการศึกษาได้นำเอาแบบจำลอง KAP มาใช้อธิบายพฤติกรรมการใช้ชีวิตและการทำงานบนเรือสินค้าของคนประจำเรือ โดยผลการศึกษานำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าแบบจำลอง KAP เป็นแบบจำลองที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการที่จะใช้อธิบายพฤติกรรมของคนประจำเรือในการสร้างความระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มคนประจำเรือ โดยผลลัพธ์ที่ได้รับจากการศึกษาแบบจำลองดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการกำหนดแนวนโยบายหรือแผนในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการใช้ชีวิตและการทำงานของคนประจำเรือไทย นอกจากนี้การศึกษานี้ได้เสนอแนะนโยบายและแนวทางในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในคนประจำเรือสำหรับแต่ละองค์กรหรือหน่วยงาน โดยแผนหรือแนวทางดังกล่าวจะต้องเน้นความสมัครใจและการมีส่วนร่วมจาก

ทุกภาคส่วน รวมทั้งได้เสนอแนะแนวทางการร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มคนงานประจำเรือไทย ควรมีลักษณะใด และควรจะนำแนวทางการร่วมมือที่ออกแบบไว้โดยเน้นความสมัครใจและการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มคนประจำเรือไทย

ผลการศึกษาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะหาแนวทางป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มคนเรือ โดยดำเนินการที่ต้นเหตุ มิใช่ปลายเหตุ หรือกล่าวได้ว่าแทนที่เราจะไปปรับแก้ไขที่พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตัวของคนเรือ เราควรจะต้องป้องกันโดยให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS แก่คนประจำเรือ ทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS ถ้าบุคคลเหล่านี้มีความรู้ความเข้าใจแล้ว ก็จะเกิดทัศนคติที่เป็นบวกในการระวังและป้องกันการติดเชื้อ HIV อย่างไรก็ตามในขั้นตอนนี้ ควรจัดให้มีกระบวนการในการเสริมสร้างทัศนคติที่เข้มแข็งและเหมาะสมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยผ่านการกระตุ้นจากแกนนำบนเรือ ครอบครัวหรือเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะทำให้คนเรือเหล่านี้มีการปฏิบัติตัวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติงานบนเรือสินค้า โดยบริษัทและแกนนำจำเป็นต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนในขั้นตอนนี้โดยจัดอุปกรณ์หรือกิจกรรมที่หักเหความสนใจเรื่องเพศเช่น การแข่งขันหรือการเล่นกีฬาเป็นต้น

ขณะที่การวิเคราะห์แบบจำลอง KAP แสดงให้เห็นว่าการกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการปรับแก้พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตัวของคนประจำเรือในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพนั้น ควรจะต้องแก้ที่ต้นเหตุคือการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS แก่คนประจำเรืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้การให้ความรู้อาจจะมาจากแหล่งต่างๆ อาทิ การศึกษา การฝึกอบรมในห้องหรือผ่านระบบ E-Learning หรือการทำเวิร์คชอป เป็นต้น โดยปัจจุบันได้มีการพัฒนาแผ่นซอฟต์แวร์ที่สามารถใช้ฝึกอบรมได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากถ้าคนประจำเรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS แล้วจะทำให้คนประจำเรือเหล่านั้นมีทัศนคติที่ดีหรือเป็นบวกกับการระวังและการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV และถ้าคนประจำเรือมีทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันตนเอง ก็จะทำให้เขาเหล่านั้นมีการปฏิบัติตนที่ถูกต้องและเหมาะสม อย่างไรก็ตามความสำเร็จของการประยุกต์ใช้แบบจำลองนี้จะขึ้นกับองค์ประกอบอื่นๆ อาทิ ปัจจัยเสริมจากครอบครัว บริษัทสายการเดินเรือ หัวหน้างานและแกนนำบนเรือ เป็นต้น

ผลการศึกษารูปได้ว่าแบบจำลอง KAP สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับพฤติกรรมคนประจำเรือไทยได้ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดแนวทางและแผนปฏิบัติการเพื่อกระตุ้น ส่งเสริมหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนประจำเรือ โดยประยุกต์ใช้

แบบจำลอง KAP ภายใต้แบบจำลองนี้ ควรมุ่งเน้นในการกระตุ้น ส่งเสริมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยเน้นในเรื่องของการจัดข้อมูล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว เพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือ (K) เพื่อให้คนประจำเรือมีทัศนคติ และแรงจูงใจเกี่ยวกับการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV (A) ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า จะกระตุ้นให้คนประจำเรือมีการระวังตัวและมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV (P) เพิ่มมากขึ้น

แนวทางการปรับพฤติกรรมของคนประจำเรือนั้นควรมีการจัดกิจกรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาทิ ครอบครัว นายจ้าง หัวหน้างาน เป็นต้นเพื่อเข้าไปกระตุ้นและส่งเสริมพฤติกรรมในแต่ละช่วงอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง โดยจะมุ่งเน้นการเสริมสร้างพฤติกรรมของคนประจำเรืออย่างยั่งยืน ทั้งนี้ควรพิจารณานำเอาแนวทางการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในคนประจำเรือไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมว่าเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่อย่างไร ก่อนนำไปใช้ในวงกว้าง โดยผลสำเร็จของแนวทางการป้องกันในลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ดำเนินการว่าสามารถกระตุ้นและมีการจูงใจให้คนประจำเรือมีการควบคุมตนเอง (Self-Controlling) และเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้องได้มากน้อยเพียงใด

รายการอ้างอิง

- Benora, S.K., Khelendra, R.K., Choudhury, B.N., et al. (1992), **AIDS. Survey of knowledge, attitude and beliefs of undergraduate students of Delhi University, Indian Community Med**, 17:155-159.
- Cornejo, M., Jerez, R. and Casanova, D. (1989). **Merchant seamen: a risk population for HIV infection? International Conference on AIDS. Int Conf AIDS. Jun 4-9; 5: 1016**
- Dehne, K.L. et al., **The HIV/AIDS epidemic in eastern Europe: recent patterns and trends and their implications for policy-making, AIDS**, 13(7):741-749.
- Fisher, J.D., Kimble, D.L., Misovich, S.J. and Weinstein, B., (1998). **Dynamics of HIV risk behavior in HIV-infected men who have sex with men. AIDS and Behavior** 2, pp. 101-113.

- Kelly, J.A. and Amirkhanian, Y.A., (2003), **The newest epidemic: a review of HIV/AIDS in Central and Eastern Europe**, International Journal of STD and AIDS, 14:361–371.
- Ku, L., Sonenstein, F.L. and Pleck, J.H. (1992), **Patterns of HIV risk and preventive behaviors among teenage men**, Public Health Reports, 107: 131–138.
- Kuruvila, M. Venugopalan, P.P., Sridhar, K.S. and Kumar, S. (1997), **K A P study on HIV / AIDS among first year MBBS students**. Indian J Dermatol Venereol Leprol; 63:225-8
- Lagarde, E., Pison, G. and Enel, C., (1996). **Knowledge, attitudes and perception of AIDS in rural Senegal: Relationship to sexual behavior and behavior change**. AIDS 10, pp. 327–334.
- Sekaran, U., (2000), **“Research Methods for Business”**, 3 edn., John Wiley & Sons, Inc. USA.
- Singh, I.N. and Malaviya, A.N., (1994). **Long distance truck drivers in India: HIV infection and their possible role in disseminating HIV into rural areas**. International Journal of STD and AIDS 5, pp. 137–138.
- UNAIDS, (1998), **UNAIDS Joint United Nations Programme on HIV/AIDS**. AIDS Epidemic Update. File: December update. PDF, <http://www.unaids.org>.
- United Nations Development Programme, (2006), **HIV/AIDS in Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States**. Reversing the Epidemic: Facts and Policy Options, 2004, accessed July 25.
- Zikmund, W.G. (1997), **Business Research Methods**, 5th edn., The Dryden Press, USA.